

**Quæstionum Canonicarum, In Quinque Libros
Decretalium, Tomus ...**

In Librum I. Decretalium, Per quadraginta, & tres Titulos distributum, in
quo agitur De Constitutionibus, Seu Legibus universim ...

Krimer, Ferdinand

Augustæ Vindelicorum, 1706

§. III. De cessatione legis per exceptionem, vel excusationem.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-73031](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-73031)

1062. Hoc quidam extendunt etiam ad eas leges abrogantes, quibus annexa est clausula: *non obstante quocunque privilegio, etiam exigente; ut de verbo ad verbum fieri debeat de illo mentio, cujus tenorem pro inserto hic volumus.* Dicunt enim privilegium, exigens *specialem sui mentionem*, eâ clausulâ non abrogari; ita quidam apud Streinium *in proleg. juris Canonici*, §. 5. n. 5. sed hic in praxi tutiorem iudicat opinionem oppositam, id quod verum puto, si privilegium prius in corpore juris contineatur. V. n. § 24.

1063. Dixi: *Si prius privilegium in corpore juris continetur.* Tunc enim præsumitur notum, atque cognitum disponenti sub clausula generaliter abrogante; secus dicendum videtur, si exigat mentionem specialem; vel dispositio, de cujus abrogatione quæritur, sit specialis; tunc enim non censetur abrogata per aliam constitutionem posteriorem, generalem, etiam cum clausula generali, nisi hæc specificè illius faciat mentionem.

§. III.

De cessatione legis per exceptionem, vel excusationem.

1064. Certum est 1. quòd lex aliquando in casu particulari cesset, etsi verba legis istum casum comprehendere videantur, & ille nulla lege positiva exceptus sit, nec à Principe vel Legislatore in illo expressè dispensatum. Cujus ratio est, quia possunt quandoque concurrere tales circumstantiæ, propter quas lex universaliter loquens, nullamque vel exceptionem, vel dispensationem explicans, observari non potest spectata hominum conditione, licèt aliàs sub lege contineretur, spectata verborum universalitate, ut mox dicemus.

1065. Certum est 2. quoties, præter legis universalitatem, non adest aliud argumentum, hunc vel illum casum particularem comprehendere, posse interdum non comprehendere; ita Suarez *de legib. l. 6. c. 9. n. 4.* quia fieri non potest, ut lex humana, universaliter lata, in omnibus particularibus eventibus ita sit recta, quin aliquando à rectitudine deficiat, propter constantem, & frequentissimam rerum humanarum vicissitudinem, cujus omnes particulares e-

ventus legislator humanus prævidere non potuit; nec, esto prævideret, sine gravissimo boni communis incommodo, hoc est, sine maxima legum multitudine, confusione, & prolixitate illas in particulari excipere posset.

Ex hoc duo sequuntur; *unum*, quòd 1066. nulla lex humana, generaliter lata, possit cum illa generalitate, quam verba exprimunt, *in omni occurrente casu*, obligare; *alterum*, quòd, licèt per verba legis nulla exprimat exceptio, semper tamen sic exigente rerum humanarum natura, quam emendare legislator non potest, vel subintelligatur, vel ut lex justa, & rationalis, evadat actu obligans, debeat subintelligi. Cùm autem hujus explicationis fundamentum desumatur ex cessatione finis motivi, vel (ut alij loquuntur) rationis ipsius legis, controvertitur inter antiquos, & recentiores, utrum sufficiat cessatio ejus negativa, an prærequiratur (ut docet communior sententia) cessatio ejus contraria?

Suarez cit. cum alijs iudicat, cessationem negativam non sufficere; quia licèt ratio legis in particulari cesset negativè; semper tamen manet aliqua ratio universalior, ob quam expedit, etiam tunc legem observari. 1. quia valde contrarium foret bono communi, si propter illam solam causam obligatio legum cessaret in casibus particularibus. 2. quia partium conformitas cum toto per se est sufficiens ratio servandi legem, ubi & quoties sine gravi incommodo potest observari. Hanc Doctores communiter reputant veriore, licèt altera, quòd cessatio negativa sufficiat, propter Doctores illam sustinentes, non videatur carere sua probabilitate.

Ex hoc complures inferunt, quòd, licèt legislator advertat, vel prævideat, finem motivum, aut rationem legis in aliquibus casibus defuturum, possit nihilominus justè omnes indistinctè obligare; quia ratio legis ultimata nunquam videtur adequatè cessare. Hinc not. juxta primam sententiam, ab universali lege non posse in casu particulari ullam exceptionem fieri, quamdiu in ejus universali observatione non reperitur impedimentum æquitati contrarium.

Contingit autem duobus modis, quòd 1069. legis universalis in casibus particularibus

observatio habeat contrarietatem cum æquitate naturali. 1. Si concurrat cum alia strictius obligante ad actum contrarium. 2. Si res præcepta foret nimis gravis, seu difficilis. Nam in neutro horum casu Legislator humanus habet potestatem obligandi; *non in primo*; quia contra jus strictius juris minus stricti observantia est iniqua; *non in secundo*, quia Legislator humanus non habet jus, præcipiendi nimis gravia, & difficilia, cum non in omnibus sit dominus suorum subditorum. Deus enim, per quem legislatores humani jus dicunt, non dedit illis ampliorem potestatem legislativam super homines, ac fit illa, qua ipse, in præceptis positivis divinis prudentissimus Legislator, in hoc rerum ordine, utitur, in quo, cum ipse in suis positivis legibus nimis gravia excipiat, id à fortiori existimandum erit de Legislatore humano.

1070. His addi potest tertius modus excipiendi casum particularem ab universali lege; quando scilicet, licet non desit potestas præcipiendi, censetur tamen ex circumstantiis ipse Legislator non præcepisse totum, quod potuit, sed ex benignitate casus aliquos particulares excepisse, ut notavimus n. 905. his præmissis:

1071. Sequitur 1. quando *certo* constat, materiam legis ab eventu accidentali, vel circumstantia, in aliquo casu factam esse iniquam, seu contrariam alteri præcepto strictius obliganti, tunc absque recurſu ad Legislatorem, esto is facilis foret, cessare legis obligationem; ratio sumitur ex *num.* 1069.

1072. Sequitur 2. quando certum est, legem non obligare in aliquo casu particulari, esto possit sine peccato servari, posse quemlibet illam propriâ autoritate non servare. Nam certitudo talis præstat firmam conscientiam de absentia obligationis. Hinc etiam juxta multos, probabiliter judicans, hunc vel illum casum particularem sub lege non comprehendi defectu potestatis legislativæ, excusatur ab ejus obligatione, formidine, quam quævis opinio sibi conjunctam habet, non obstante; quod verum est, ubi operans judiciô subjectivè, seu apud se probabili, post debitam diligentiam, sic se habere, sibi persuadet.

1073. Nec in isto casu recurſus ad Superiorem, licet facilis, est necessarius; cum non

agatur de ipsius voluntate, sed potestate legislativa, quam non tenemur accipere ab ejus judicio, sed possumus uti principiis Theologiæ, & Juris, in ea cognoscenda; quod constat ex eo, quia hæc praxis solet in legibus Pontificijs observari. Nam licet Pontifex, à nobis consultus, possit nobis suam mentem declarare; tamen quamdiu hæc non facit, nos non tenemur de ejus potestate in hoc, vel illo casu particulari illum consulere, sed possumus, & quotidie utimur in ea cognoscenda regulis doctrinalibus.

Si autem dubitetur, an casus particularis occurrens sub lege comprehendatur? 1074. recurrendum aliqui censent ad Superiorem, si possint, pro dispensatione; si autem recurſus sit impeditus, obligabitur subditus juxta probabilem sententiam ad observantiam legis, quia pro lege promulgata, & legitime acceptata, atque ex materia præcepta extra casus quosdam particulares, pro subditorum statu universaliter iusta, in sensu composito dubij, videtur stare possessio. Sed contraria multorum opinio non caret probabilitate, tam intrinseca, quam extrinseca, eò quod in dubio potestatis videatur possessio stare pro libertate; ita P. Herdinck *in M. S. de legibus.*

Sequitur 3. in casu, quo exceptio fundatur in mera Legislatoris benignitate, si de illa probabiliter constet, & vel propter periculum in mora, distantiam loci, aut sumptus sine gravi incommodo ad eum non patet recurſus, posse quem exceptione uti, non consulto Legislatore; quia judicium probabile in rebus moralibus, etiam in hoc casu, quando voluntas Superioris moraliter cognosci non potest, sufficit ad prudenter operandum.

Secus autem, ubi nullum esset periculum in mora, & recurſus ad Superiorem pateret, judicat Suarez, judicium illud probabile non sufficere. Quia quando certum est, legem posse ad casum occurrentem obligare, & solum probabile est, quod benignitas Legislatoris illum exceperit, standum est pro actuali obligatione, quam verba sufficienter exprimunt, quousque de alia Superioris mente non constiterit.

Sed his non Obstantibus Sebastianus 1075. Saccus *l. 1. sue Theol. moral. c. 8. de legib.* docet,

docet, etiam in dato casu sufficere iudicium probabile de mente Legislatoris. Et ideo pro hac sententia citat Sanctarellum p. 1. *variar. resolut. q. 59. n. 4.* Lorcam tom. 1. D. 39. *membro 2.* Alvarez D. 80. Idem tenet Pasqualigus D. 58. *de stat. hominum, §. Tertia* citans pro se Navarrum in *Manuali.*

§. IV.

De cessatione legis per cessationem causæ finalis.

1078. **A**n te resolutionem not. duplicem finem in lege attendi posse. Unum intrinsecum, alterum extrinsecum. *Finis legis intrinsecus* est ipsa res præcepta. Sic finis intrinsecus legis præcipientis dilectionem Dei, est dilectio Dei; finis intrinsecus legis prohibentis mendacium, est ommissio mendacij. Nam posita dilectione Dei, primæ legi; posita ommissione mendacij, secundæ adæquatè satisficit. *Finis extrinsecus* legis est ille, propter quem talem actionem, quæ est finis intrinsecus legis, Legislator præcipit, vel prohibet. Sic cum lex præcipit eleemosynam, legislatore intendente, ut satisfacias pro peccatis, finis legis *intrinsecus*, est largitio eleemosynæ; *extrinsecus*, satisfactio pro peccatis.

1079. Not. 2. quòd Legislatores quandoque, præter finem intrinsecum legis, quarant alium; quandoque solùm finem intrinsecum legis; adeoque finem intrinsecum legis interdum conjungi cum alio fine extrinsecò, aliquando non. Ut autem cognosci possit, quando id contingat, hæc regula traditur à Castropalao P. 1. *tr. 3. D. 5. p. 1. n. 2.* quòd, ubi materia legis est de se honesta, & expetibilis, finis intrinsecus legis non habeat conjunctum alium extrinsecum à Legislatore intentum, nisi hoc expressè constet; secùs, si id constet, aut materia legis de se non sit honesta. Nam in dubio, vel incerto, legis obligatio extendi non debet; quia *lex id noluisse præsumitur, saltem non voluisse, cum facile id exprimere potuisset, & non expressit*, ut ait Menochius *consil. 30. n. 8.* quia *quod lex non dicit, non est ab homine præsumendum.* L. *dissentientis, C. de repud. c. Illa, Ne sede vacante; & lex si voluis-*

set, expressisset, ut dicitur *c. ad audientiam, 2. de decimis, c. 2. de transact. L. unis ca §. sin autem, C. de caduc. tollend.* quibuspositis:

1080. Communis doctrina est, quoad legis perseverantiam, vel cessationem semper attendi finem intrinsecum legis, sic, ut eo stante, stet; eo cessante, cesset lex; ita Suarez *de legib. l. 6. c. 9. n. 9.* Azor p. 1. l. 5. c. 16. q. 15. Salas D. 11. *de legib. S. 3. n. 34.* Bonacina D. 1. q. 1. p. ult. §. 2. n. 1. & alij. Aliàs enim homines, qui carnem suam habent debite subjectam spiritui, non tenerentur ad jejunium; nam si lex cessaret, cessante fine solùm extrinsecò, etiam stante intrinsecò, cum is est honestus, non foret, unde illi obligarentur; tali autem casu eos non obligari lege jejunij, nemo dicit; ergo. Et ratio est, quia legis existentia essentialiter pendet à fine intrinsecò legis, ut tenet communis.

1081. Quæstio nunc est 1. an cessante adæquato fine legis, propter quem aliquid præcipitur, vel prohibetur, eo ipso etiam cesset lex, ac ejus obligatio? Commune juris axioma est, quòd *cessante legis ratione cesset quoque ejus dispositio.* L. *in omni, ff. de adoptionibus, L. quod dictum, ff. de pact. c. Etsi Christus, de jurejurando, & passim alibi, prout videri potest apud Barbofam de axiom. juris usu frequentat. axiom. 36. n. 9. & seq.* Verùm hoc ipsum non eodem modo recipitur. Nam aliqui volunt id procedere, si cesset *contrariè*; non autem si merè *negativè*, ut constat ex n. 1067. aliqui, sive cesset hoc, sive illo modo: alij, quòd non procedat, quando agitur de lucro captando, &c. de quo videatur Barbofa *cit.*

1082. Et quamvis Castropalaus *cit. n. 4.* doceat, sententiam affirmativam (quòd cessante tota causa finali, ob quam res præcipitur, cesset lex, & ejus obligatio) esse communem; dubitari tamen potest, an loquatur *de causa finali legis intrinsecæ an extrinsecæ?* pro resolut. not. quando dicimus finem intrinsecum legis esse materiam præceptam, ipsam nimirum actionem, vel omissionem, de qua lex directè loquitur, debere considerari non secundùm se, sed secundùm *convenientiam, quam habet ad bonum commune.* Hinc materia legis (consequenter finis ejus intrinsecus) non est utcunq; actio, vel ommissio